

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Friluftslivsinteresserte studenters oppfattelse av Miljøvettreglene

Outdoors interested students' conception of Miljøvettreglene
(Guidance for environmentally conscious behavior)

Ellinor Aanesland, kandidat nr. 223

Julia Levin, kandidat nr. 218

Friluftsliv ID3-322

Avdeling for lærerutdanning og idrett, Sogndal

Veileder, Håvard Grøteide

13. desember, 2019

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Forord

Bachelor avhandlingen har vært en lang prosess
men mye har vi lært ved å være under press.
Fra begynnelsen vi arbeidet skikkelig,
for å gjøre avspaseringen virkelig.

Miljøvettreglene ligger tett til våre hjerter,
men friluftslivsparadokset gir store smerter.
En holdningsendring er det som må til,
men det er det ikke nødvendigvis alle som vil.

Vi har støtt på flere utfordringer langs vår vei,
men fått god rettleiding fra deg,
Håvard Grøteide, vår kjære veileder
dine kommentarer vårt hjerte gleder.

Til stor hjelp har bibliotekets heltinner vært,
både kildekritikk og referering vi har lært.
En stor takk gir vi våre informanter,
dere har fått oss til å reflektere i alle kanter.

Vi sender en velrettet takk til Ordnett,
med ulike morsmål har det ikke vært lett.
Ydmykt har vi lagt vår sjel i prosjektet
dette håper vi du liker på ekte.

Sogndal, desember, 2019

Ellinor Aanesland og Julia Levin

Sammendrag

Formålet med denne oppgaven har vært å se på oppfatningen av Miljøvettreglene i et friluftsliv perspektiv. Spørsmålet var; hvordan er oppfatningen av Den Norske Turistforening (DNT) sine Miljøvettregler, hos friluftslivsinteresserte studenter? Vi har brukt den kvalitative metoden fokusgruppeintervju med friluftslivsinteresserte studenter som utvalg, for å finne svaret på dette spørsmålet. Det har vist seg at friluftsfolket, paradoksalt nok, ødelegger for sin egen fremtid i naturen. En spredning av holdningsendringer i friluftsliv miljøet kan ha stor betydning, men holdningsendringer i forhold til miljøvennlig friluftsliv er lite forsket på. Vi vet mye om selve klimaendringene, men vi vet ikke like mye om holdningene til det.

I prosessen for å forstå studentenes oppfatning av Miljøvettreglene, har vi undersøkt deres syn på miljøvennlig friluftsliv i et økofilosofisk perspektiv. Vi fikk inntrykk av at synet deres var tvetydig. På den ene siden virket det antroposentrisk, og på den andre siden så vi en dypere forståelse og bevissthet som samsvarer med den dype økologiske tilnærmingen til friluftsliv. Resultatet viste at de friluftslivsinteresserte studentene var positive til Miljøvettreglene og oppfattet dem som en holdningskampanje. Innholdet i reglene var kjent, men Miljøvettreglene som konsept var ukjent for de fleste. Reglene ble i et helhetlig perspektiv sett på som gode holdninger med overførbarhet til andre aspekter av livet. Vi har sett en mulighet for videre forskning på Miljøvettreglene og deres betydning i forhold til atferdsendring. Litteraturen tyder på en kobling mellom holdninger og handlinger, noe vi synes kunne vært interessant for videre forskning.

Nøkkelord: Friluftsliv, Miljøvennlig friluftsliv, Miljøvettreglene, Friluftslivsparadoks

Abstract

The purpose of this bachelors thesis was to examine the conception of Miljøvettreglene (guidance for environmentally conscious behaviour) from a friluftsliv perspective. The thesis question was; what are the conception to students interested in friluftsliv of Miljøvettreglene. Focus group interviews were qualitative analysed to find the answer to this question. We have used the qualitative research method, focus group interviews, with students interested in friluftsliv as the selection. It has been found that the outdoor community, paradoxically, are destroying their own future in the wild. A distribution of attitudinal changes in the outdoor community can be of great importance, but attitudinal changes in relation to environmentally friendly friluftsliv are under researched. We know a lot about climate change itself, but little about attitudes to it.

In the process of understanding students' conception of Miljøvettreglene we investigated views on environmentally friendly friluftsliv in an eco-philosophical perspective. Results demonstrated ambiguity in the participants' varying perspectives. From one perspective, it seemed anthropocentric, however we saw a deeper understanding and awareness that matched the deep ecological approach to outdoor life. The result showed that the students who were interested in outdoor activities were positive to the Miljøvettreglene and regarded them as an attitudinal campaign. The content of the guidance was known, but the Miljøvettreglene as a concept were unknown to most. The guidance were viewed in a holistic perspective, as good attitudes with transferability to other aspects of life. We have seen an opportunity for further research on the Miljøvettreglene and their significance in relation to behavior change. The literature suggests a link between attitudes and actions, which we think could be interesting for further research.

Keywords: Outdoor life, Environmental friendly outdoor life, Environmental rules, Outdoor paradox

Innholdsfortegnelse:

Forord	2
Sammendrag	3
Abstract	4
1.0 Innledning	7
1.1 Bakgrunn for valg av tema	8
1.2 Problemstilling	8
2.0 Teori	9
2.1 Hva er friluftsliv?	9
2.2 Miljøvennlig friluftsliv	9
2.3 Friluftslivsparadokset	10
2.4 Økofilosofi	11
2.5 Naturtilknytning	12
2.6 DNTs Miljøvettregler	12
2.7 Hva påvirker holdninger?	14
3.0 Metode	15
3.1 Valg av metode	15
3.2 Intervju	15
3.2.1 Utvalg	15
3.2.2 Fokusgruppe intervju	16
3.2.3 Utforming av intervjuguide	17
3.2.4 Gjennomføring av intervju	17
3.3 Analyse av data	19
3.4 Reliabilitet og validitet	20
3.4.1 Reliabilitet	20
3.4.2 Validitet	21
3.5 Etske vurderinger	21
4.0 Resultat og diskusjon	22
4.1 Miljøvennlig friluftsliv	22
4.2 Friluftslivsparadokset	23
4.3 Naturtilknytning	24
4.4 Hva påvirker holdninger?	26
4.5 Miljøvettreglene	28
5.0 Oppsummering og konklusjon	31
6.0 Litteraturliste	32

7.0 Vedlegg	35
7.1 Intervjuguide	35
7.2 Informasjonsskriv og samtykkeskjema	37
7.2.1 Informasjonsskriv	37
7.2.2 Samtykkeskjema	39

1.0 Innledning

”Det viser seg at friluftsfolket er høyt oppe på ver Stinglista når det gjelder energibruk. Det er litt paradoksalt at vi ødelegger for vår egen fremtid i naturen”, sier DNT ung- leder Stig Øystein Schmidt til Utemagasinet, i forbindelse med lanseringen av Miljøvettreglene 3. juni 2016 (Oliversen, 2016, avsn.2). Målet med Miljøvettreglene er å få folk til å endre vaner og kanskje enda viktigere, endre innstilling (Oliversen, 2016). Å kunne påvirke miljøet som enkeltperson kan være av stor betydning. Lederen for Norsk Klimaservicesenter (KSS), Inger Hanssen-Bauer sier:

Hvis alle tenker at «det jeg gjør betyr ingenting» – ja, da skjer det jo heller ingen endring. Holdninger er jo smittsomme, og denne smitteeffekten er viktig. Hvis det blir «kult» å gjøre de riktige tingene kan holdningene spre seg til større grupper.
(Oliversen, 2016, avsn.10)

Fokuset i dette kvalitative forskningsprosjektet er rettet mot holdninger til miljøvennlig friluftsliv. Hernes (2012) hevder vi vet mye om selve klimaendringene, men mindre om hva mennesker tenker og tror om dem, og enda mindre om hvordan endringer i holdninger og tenkemåter finnes iboende i sosiale relasjoner. For å avgrense dette brede temaet velger vi å ta utgangspunkt i Miljøvettreglene. Reglene kan være et redskap for å formidle holdningsendringer i forhold til klimakrisen. Vi tror en undersøkelse av oppfattelsen av Miljøvettreglene kan være et godt utgangspunkt for videre forskning.

Howell (2014) mener det å formidle langvarige endringer i holdning og atferd i forhold til klimakrisen, er utfordrende og et område som er lite forsket på. På bakgrunn av teorien til Howell (2014) og Hernes (2012) mener vi resultatet av dette forskningsprosjektet kan føre til videre utvikling av miljøvennlig friluftsliv, og i neste ledd bidra til å løse problematikken rundt klimaendringene.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Vi er to studenter som studerer siste året på bachelor i friluftsliv ved Høgskulen på Vestlandet, avdeling for lærerutdanning og idrett, Sogndal. Gjennom 3 år på studiet, i tillegg til egen interesse for klimaspørsmål, har vi blitt mer bevisste på å drive miljøvennlig friluftsliv. Med Greta Thunberg som forbilde, har vi et ønske om å bidra til en lysere fremtid.

Vi ble inspirert til å bruke Miljøvettreglene som utgangspunkt og vurderte innledningsvis å undersøke innholdet i reglene, men endte opp med å se på de som en helhetlig holdningskampanje. Det førte til en vinkling mot holdninger fremfor atferd. Vi tror nemlig en holdningsendring er det som må til for at friluftsfolket skal endre sine vaner, og føre til et mer miljøvennlig friluftsliv.

1.2 Problemstilling

Hvordan oppfatter friluftslivsinteresserte studenter Den Norske Turistforeningen (DNT) sine Miljøvettregler?

DNT sine Miljøvettregler blir definert i teoridelen. Friluftslivsinteresserte studenter forstås som studenter på høyskolenivå med interesse for friluftsliv. Definisjonen på friluftsliv finnes i teoridelen.

2.0 Teori

Teorien blir brukt i diskusjonsdelen der den kobles opp mot resultatet.

Vi definerer og forklarer begrep som friluftsliv, miljøvennlig friluftsliv og friluftslivsparadoks. Ettersom disse begrepene er brede og kan tolkes ulikt, vil vi tydeliggjøre vår forståelse og bruk av de. For å gå dypere inn på begrepet miljøvennlig friluftsliv, redegjør vi for hvordan friluftsliv i Norge historisk sett, er knyttet til miljøvennlighet. Deretter går vi inn på en filosofisk tilnærming til miljøsyn, med hjelp av Arne Næss sin økofilosofi. Dette for å forstå studentenes syn på miljøvennlig friluftsliv. Avslutningsvis presenterer vi Miljøvettreglene og hvordan holdninger knyttet til miljø kan påvirkes.

2.1 Hva er friluftsliv?

Her følger en kort forklaring av begrepet friluftsliv og den definisjonen vi velger å ta utgangspunkt i. Friluftsliv som aktivitet er kjent blant det norske folk som noe positivt eller et ord med varme (Høyem, 2008). Den norske identiteten er sterkt knyttet til friluftslivet med en kombinasjon av fysisk aktivitet og naturopplevelser som kjerne (Miljødepartementet, 2016). Å finne en definisjon på begrepet er vanskelig fordi det skal dekke et mangfold, men også være avgrenset og entydig (Høyem, 2008). Vi tar utgangspunkt i definisjonen fra stortingsmelding nr. 39 som sier friluftsliv er “Opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandringer og naturopplevelser” (Miljødepartementet, 2016).

2.2 Miljøvennlig friluftsliv

For å forstå hvordan friluftslivsinteresserte studenter oppfatter Miljøvettreglene vil vi til å begynne med få et innblikk i deres holdninger til begrepet miljøvennlig friluftsliv. Derfor følger her en avklaring av begrepet og en forklaring av dets videre betydning for oppgaven.

Høyem (2008) forklarer i sin artikkel betydningen av å avgrense og definere begrepet miljøvennlig friluftsliv. Hun setter spørsmålsteget ved påstanden om friluftslivet som miljøvennlig i seg selv, og utdyper hvorfor miljøvennlig friluftsliv er et begrep som kan påvirke bevisstheten rundt bærekraftighet til friluftslivsutøvere. Det er ikke nødvendigvis noen sammenheng mellom å utøve friluftsliv og ha en miljøvennlig livsstil (Magnussen &

Vold, 2018). Mange undersøkelser viser det motsatte. Et eksempel er Vestlandsforskning sin kartlegging av miljøbelastningene fra norsk fritidsforbruk, som vi går mer inn på i kapitlet om friluftslivsparadokset (Hille, Aall, & Klepp, 2007).

Norsk friluftslivsutøvelse har i andre land blitt sett på som en verdibasert og miljøvennlig praksis. "...ordet 'friluftsliv' blir brukt i engelskspråklig litteratur for å beskrive en verdibasert og miljøvennlig praksis i kontrast til mer kommersialisert og ferdighetsorientert 'outdoor education' i engelsktalende land." (Høyem, 2008, avsn. 6). Kanskje har også nordmenn, historisk sett, betraktet sitt utøvende på samme måte. Nils Faarlund er Norges fremste representant for et miljøengasjement innenfor friluftslivet (Magnussen & Vold, 2018). Han gav, ved å drive Norges Høgfjellsskole, et praktisk uttrykk for det økofilosofiske fundamentet i den Norske friluftsliv kulturen. Vi går dypere inn på begrepet økofilosofi i et senere kapittel. Nils Faarlund var den som lanserte begrepet "tur etter evne" som Norges friluftsliv regel nr.1 (Horgen et al., 2016). Etter en påske med særlig mange ulykker ble denne regelen, sammen med begrepet "fjellvett", satt på dagsordenen i Norge for å unngå fremtidige ulykker ute i naturen. I denne perioden ble også DNT sine fjellvettregler videreutviklet og gjort allment kjent for det norske folket (Lem, Waaler, & Larsen, 2019).

Bentsen, Andkjær, & Ejbye-Ernst (2009) påstår at friluftslivet påvirkes av samfunnsutviklingen og tidens tendenser, men at friluftslivet holder en kraft eller energi som i andre rekke kan påvirke samfunnets generelle utvikling. Tordsson (2010) understreker at friluftslivet speiler samfunnet og mener "vår oppgave er å gjøre friluftslivet relevant ut fra vår egen tids utfordringer" (Tordsson, 2010, s. 181).

2.3 Friluftslivsparadokset

Friluftslivsparadokset er et økende problem blant friluftsfolket (Haukeland, 2019; (Karoliussen, 2017). En kan se på seg selv som miljøvennlig ved å drive friluftsliv, men se bort fra det en ellers gjør som ikke er miljøvennlig. Dette ser vi på som et relevant tema og eksempel på et moralsk dilemma som fremhever friluftsfolkets holdninger og belyser problematikken rundt miljøvennlig friluftsliv.

Magnussen og Vold (2018) utdyper hvordan folk elsker naturen og å drive med friluftsliv, men miljøengasjementet gjelder helst naturområdet som en er kjent i og ferierer i. Det er færre som tenker på ferie flyreisen til Alpene som grunnen til økt ekstremvær flere plasser. Dette er et eksempel på et paradoks (Magnussen & Vold, 2018).

Vestlandsforskning viser, i sin undersøkelse fra 2007, et økende energiforbruk knyttet til utøvelse av friluftsliv. I kartleggingen av miljøbelastningene fra norsk fritidsforbruk utgjør hyttetur og tradisjonelt friluftsliv den tredje og fjerde største energibruken av de 30 ulike kategoriene som ble undersøkt (Hille, Aall, & Klepp, 2007). Aall, Klepp, Engeset, Skuland og Støa (2011) bekrefter Hille et., al. (2007) sin forskning og legger frem 3 grunner til at energiforbruket har økt så mye de siste ti årene: Vi reiser mer for å utøve friluftsliv, vi bruker stadig flere “ting” i utøvelse av friluftsliv og det norske idealet for friluftsliv har endret seg fra materielt enkelt til praktisk enkelt.

2.4 Økofilosofi

For å få en bredere forståelse av studentenes holdninger til miljøvennlig friluftsliv, velger vi å se holdningene i et filosofisk perspektiv. Vi tar utgangspunkt i økofilosofien, gjør rede for begrepet og to ulike tilnærminger innenfor denne filosofien. Det økofilosofiske perspektivet blir brukt i diskusjonen rundt hvordan studentene oppfatter Miljøvettreglene.

Økofilosofien er en retning innenfor filosofien som presenterer moralske, logiske og etiske argumenter for naturens egenverdi. Arne Næss er en av gründerne bak økofilosofien, og har vært med å forme tilnærmingen til natur og friluftsliv som vokste frem på 70-tallet (Magnussen & Vold, 2018). Ifølge Næss finnes det to ulike tilnærminger innenfor økofilosofien; den dype økologiske og den grunne økologiske bevegelsen (Synnevåg & Solheim, 2011). Den dype økologiske bevegelsen sier: “...alt levende har sin plass i den store livsveven, uavhengig av den nytteverdien de måtte ha for oss mennesker.” (Synnevåg & Solheim, 2011, s. 208). Dypøkologi ser altså på menneske og natur som likestilt og som en helhet. En annen tilnærming til klimakrisen beskrev Næss som den grunne økologiske bevegelse: “...grunnøkologien ... tok utgangspunkt i at mennesket var i sentrum, at naturvern gir mening såfremt det gagnar mennesket, at naturen har instrumentell verdi og at det vil være teknologien og økonomien som vil løse økokrisen.” (Synnevåg & Solheim, 2011, s. 208).

Dette er et menneskesentrert perspektiv i motsetning til dypøkologiens natursentrerte perspektiv.

2.5 Naturtilknytning

Vi ønsker å forklare begrepet naturtilknytning og bruker det senere i diskusjonen om hvordan det eventuelt kan henge sammen med miljøvennlig friluftsliv. I neste rekke kan det ha betydning for hvordan friluftslivsinteresserte studenter oppfatter Miljøvettreglene.

Naturtilknytning er et begrep som kan relateres til økofilosofi og kan forstås som en relasjon til, eller følelse av samhörighet med naturen (Nisbet, Zelenski, & Murphy, 2009).

Ifølge Nisbet, et al. (2009) henger en høy grad av naturtilknytning sammen med miljøvennlig atferd. Nisbet, et al. (2009) sin miljøpsykologiske forskning viser at friluftsliv og opplevelser i natur kan få folk til å bry seg mer om naturen og klimaendringer, men det må skje under gitte omstendigheter. Magnussen & Vold (2018) mener friluftslivet i seg selv ikke er nok til å endre holdninger. Det må settes inn i en ramme som understøtter naturtilknytning. En slik ramme kan tenkes å være en organisert tur som er lagt til rette for økt naturtilknytning. Eksempelvis en isbrevandring med innslag av kunnskapsformidling om klimaendringenes påvirkning på de Norske isbreene. Der får deltakerne en sterk opplevelse, forståelse og forhåpentligvis følelse av samhörighet til naturen. Naturtilknytning henger i neste rekke sammen med verdisyn og økologisk bevissthet. Økologisk bevissthet kan forklares som et bestemt sett med kulturelle preferanser og forutsetter evne til empati med naturen, en åpen personlighetstype og at en føler gruppetilhørighet (Magnussen & Vold, 2018).

2.6 DNTs Miljøvettregler

Miljøvettreglene er et sett med syv enkle regler som ble publisert i 2016. De er utformet i et samarbeid mellom DNT ung og Protect our winters (POW), med målet om å vise at enkle små ting i hverdagen kan endres og bety en forskjell for naturen. Lederen for DNT ung mener reglene finnes for å endre holdninger: "Vi vil at friluftsfolket og mannen i gata skal forstå at alle kan være med å påvirke miljøet i riktig retning" (Oliversen, 2016, avsn. 5). Røde kors, Framtiden i våre hender, Naturvernforbundet, Natur og ungdom og Klimaagentene har alle gitt sine tilbakemeldinger og fått være med å påvirke Miljøvettreglene (Oliversen, 2016).

Den første regelen *“Reis mindre, opplev mer”* blir forklart slik; ved å reise kortere vil en få mer tid til å gå tur, som gir flere opplevelser. Det oppfordres til å bruke nærmiljøet og reise miljøvennlig om en først må reise.

“Sats på opplevelser, ikke utstyr” kommer som regel nummer to. Her legges fokuset på forbruket av utstyr. Naturopplevelsene blir ikke bedre av det nyeste utstyret og bekledning når en allerede har fungerende utstyr. Det oppfordres til å kjøpe brukt eller låne av andre da det er billigere og bedre for miljøet.

Miljøvettregel nummer tre sier: *“Fiks alt, alltid”* og ønsker at en skal fikse utstyr så godt det lar seg gjøre. Ta vare på utstyr så det holder lenger og kontakte produsenter om en ikke kan fikse det selv.

Neste regel gjelder hvordan en gjennom å spise mer grønt kan minske klimagassutslipp.

“Spis grønt” er en oppfordring til å spise mer grønt, støtte dyrevennlig kjøttproduksjon og spise selvfisket fisk på tur.

“Samkjøring er bra kjøring” er den femte regelen. Transport er en nøkkel for å minske påvirkningen på klimaet. Planlegging av transportetappen til tur kan muliggjøre samkjøring og bruk av kollektivtransport som et mer miljøvennlig alternativ.

“Vær rustet mot uventet søppel” vil si å være forberedt på å ta med søppel om du finner det på tur. DNT ung oppfordrer til å ha med en ekstra pose eller en egen lomme i sekken til søppel, slik at sporene etter deg og andre i naturen, kun er skispor eller fotspor.

Den siste miljøvettregelen sier en skal være et forbilde, *“Vis vei, vær et klimaforbilde”*.

Regelen forklares ved at en skal ha respekt for naturen og vise andre hvor enkelt det kan være å gjøre en forskjell i hverdagen og på tur (Den Norske Turistforening, 2016).

2.7 Hva påvirker holdninger?

Målet med Miljøvettreglene er, som nevnt i tidligere avsnitt, å få friluftsfolket til å ta valg i hverdagen som kan ha positiv påvirkning på miljøet. På bakgrunn av dette er vi interessert i å vite mer om hvordan holdninger kan endres og spesielt hva som påvirker holdninger innenfor temaet miljø. Vi redegjør kort for koblingen mellom sosiale relasjoner, normer og miljøbevissthet.

Hernes (2012) mener endringer av holdninger har konsekvenser i sosiale sammenhenger. En kan stille spørsmålet: Er det kult å være klimabevisst? Hernes (2012) skriver: "It's easier to look upon the world in a different way if your friends come to see it in the same way" (Hernes, 2012, s. 116). Viktigheten av sosiale relasjoner kan styrkes gjennom Ajzen (referert i Howell, 2014) sitt forslag om at atferd kommer av intensjoner som er et produkt av ikke bare holdninger, men også sosiale normer. Hernes (2012) mener samtidig for å endre en persons allerede bestemte holdning, kreves det stor innsats over lang tid. Han hevder dannelsen av ens holdninger formes av sosiale prosesser. Det kreves erfaring og interaksjon med andre mennesker gjennom familie, kolleger, konkurrenter og ikke minst skole og arbeidsplass (Hernes, 2012).

Hernes (2012) påpeker at naturen er likegyldig til om vi forstår den eller ikke, men sosiale grupper derimot, er ikke likegyldige til om vi forstår deres sosiale relasjoner. Hernes (2012) hevder vi vet mye om selve klimaendringene, men mindre om hva mennesker tenker og tror om dem, og enda mindre om hvordan endringer i holdninger og tenkemåter finnes iboende i sosiale relasjoner. Han viser til naturen og sosiale relasjoner som sterkt knyttet sammen, og at sammenkoblingene mellom naturlige og sosiale fenomener blir flere, sterkere og strammere (Hernes, 2012). Ifølge Hernes (2012) er naturens materie, krefter og arter solid knyttet til handlingene vi som individer, grupper og samfunn tar på alle nivåer og kontinenter.

Howell (2014) og Levine & Kline (2017) poengterer viktigheten av å undersøke virkningene av klimakommunikasjon i form av kampanjer og om de oppnår sine mål. I artikkelen til Howell presenteres en undersøkelse av langtids effekten av filmen "Age of Stupid" med tanke på holdninger og handlinger relatert til klimaendringer. Der diskuteres det hvordan

relasjonen mellom intensjoner og holdninger henger sammen med handlinger, noe vi tenker er interessant, men ikke går dypere inn på.

3.0 Metode

I dette kapitlet gjør vi rede for hvordan vi har gjennomført undersøkelsen og oppgaven.

3.1 Valg av metode

Med ønske om å undersøke friluftslivsinteresserte studenters oppfatning av Miljøvettreglene, er metoden i prosessen et redskap for å skaffe data (Dalland, 2012). I den kvalitative forskningsmetoden ønsker en å få vite mer om erfaringer, opplevelser og følelser rundt det temaet som forskes på. Det innebærer at datamaterialet ikke kan tallfestes og generaliseres (Dalland, 2012). Med utgangspunkt i problemstillingen ble vår konklusjon at en kvalitativ metode kunne gi oss svar på forskningsspørsmålet ettersom oppfatninger er subjektive og ikke kan tallfestes og generaliseres.

Som beskrevet i Dalland (2012) er kvalitativ metode en fremgangsmåte for å gå i dybden av, og se en helhet i det som undersøkes. Den kjennetegnes ved at datainnsamlingen skjer i direkte kontakt med det som undersøkes. Vi ønsket å ha en viss fleksibilitet i datainnsamlingen for å få en dybde i resultatet. Slik som Dalland (2012) forklarer er det å gå i dybden, et tydelig kjennetegn på den kvalitative metoden.

3.2 Intervju

Vi redegjør for prosessen med å forberede og gjennomføre intervju. Vi beskriver hvordan utvalget ble gjort, begrunner valg av intervjuform og presenterer hvordan intervjuet ble gjennomført.

3.2.1 Utvalg

Et utvalg består av flere personer som skal intervjues, vi har kalt dem intervjupersoner. Vi var enige med Dalland (2012) i begrunnelsen for hvorfor en kaller det intervjupersoner, da dette er en nøytral betegnelse på en person som blir intervjuet.

I valget av intervjupersoner ønsket vi friluftslivsinteresserte studenter, både gutter og jenter med ulik bakgrunn innenfor friluftsliv. Hensikten med valget var å få varierte svar, og å skape en god diskusjon. For å finne intervjupersonene, informerte vi om prosjektet i en forsamling der flere av studentene var friluftslivsinteresserte. De fikk selv ta kontakt med oss i etterkant av informasjonsmøtet for å melde sin interesse til å bli med i prosjektet. Larsen (2017) beskriver utvelging ved selvseleksjon som en form for ikke-sannsynlighetsutvelgelse. Dette betyr at utvalget ikke er tilfeldig gjennomført og derfor er det heller ikke mulig å generalisere resultatet.

Totalt meldte 11 personer sin interesse til deltakelse i prosjektet. En kommunikasjonsgruppe ble laget for å avtale tidspunkt for intervjuer. Det resulterte i to intervjuer, et med syv personer og et med fire personer. Totalt var det en jevn fordeling av jenter og gutter. Kjønnfordelingen i de ulike intervjuene er av vår oppfatning irrelevant.

3.2.2 Fokusgruppe intervju

Et fokusgruppe intervju utføres ved å samle en gruppe intervjupersoner, gjerne 4-6 personer, som skal diskutere et valgt tema (Wibeck, 2010). Ordet fokus i fokusgruppe intervju kommer av at temaet for intervjuet på forhånd skal utleveres til intervjupersonene slik at de vet hva som blir satt i fokus under intervjuet (Wibeck, 2010). Gruppen skal ledes av en samtaleleder, som sikrer at diskusjonen følger temaet uten for stor avsporing. Det er flere grunner til vårt valg av fokusgruppe intervju. En av dem er muligheten til diskusjon, intervjupersonene seg imellom. En annen grunn er at refleksjoner og synspunkter som samtalelederen selv ikke har tenkt på, kan komme tydelig frem. Ifølge Wibeck (2010) er dette en av fordelene med denne formen for intervju.

Wibeck (2010) sier fokusgrupper tidligere har blitt brukt til å undersøke temaer som er komplekse og vanskelige å forstå. Hun legger frem menneskers følelser rundt klimaendringer som eksempel på et slikt tema. Dette bekrefter denne formen for intervju som et godt valg i forhold til vårt tema. Fokusgruppe som metode fungerer bra for å undersøke hvordan mennesker i grupper skaper felles holdninger og meninger rundt et tema eller fenomen. Moralske dilemma er derfor relevant å undersøke gjennom denne metoden (Wibeck, 2010). Et godt eksempel på et moralsk dilemma i vårt tilfelle var friluftslivsparadokset.

Det er både fordeler og ulemper med fokusgruppe intervju som metode. En gruppe personer som får beskjed om å diskutere et tema de interesserer seg for, kan føre til god diskusjon og refleksjon. En konsekvens ved selvseleksjon kan være at de som melder interesse allerede har en eksisterende mening rundt temaet som skal undersøkes (Larsen, 2017). Faren i dette tilfellet, kan være en ensformig diskusjon eller ingen diskusjon fordi alle har samme holdninger og syn. Et annet utfall er at intervjupersonene får følelsen av at det de sier ikke er det samtalelederen ønsker å høre, og diskusjonen blir unaturlig (Wibeck, 2010). Det er derfor viktig at samtalelederen holder diskusjonen i gang med gode oppfølgingsspørsmål (Larsen, 2017). Ifølge Wibeck (2010) kan fokusgruppe til dels bli brukt for å studere innholdet i et intervju, men også for å studere selve interaksjonen. Vi studerer i hovedsak innholdet i intervjuet.

3.2.3 Utforming av intervjuguide

Larsen (2017) beskriver tre ulike måter å utforme kvalitative intervju på. Strukturert intervju er beskrevet som et intervju med ferdig formulerte spørsmål som stilles i en viss rekkefølge, uten rom for endringer. I motsetning til strukturert intervju, er ustrukturert intervju utformet med spørsmål i stikkordsform der rekkefølgen ikke er relevant. Vi valgte en mellomting, semistrukturert intervju. Spørsmålene i et semistrukturert intervju til er dels ferdig formulert eller stikkordsform, men rekkefølgen er mer åpen og påvirkes av hva intervjupersonen svarer. I denne formen for intervju er det viktig at samtalelederen ser til å få den informasjonen som trengs og holder diskusjonen innenfor relevant tema (Larsen, 2017). Ved å holde et semistrukturert intervju gis det rom for en mer åpen samtale, intervjupersonene seg i mellom.

For å presentere Miljøvettreglene for intervjupersonene valgte vi å skrive de ut på to A4 ark som ble vist underveis i intervjuene. I tillegg hadde vi mer utdypende forklaringer til Miljøvettreglene på et annet ark, dersom intervjupersonene skulle ønske det.

3.2.4 Gjennomføring av intervju

Noen uker før de virkelige intervjuene fant sted, gjennomførte vi et pilotintervju med en gruppe som tilsvarte vårt utvalg. Dette utdypes videre i kapitlet om validitet.

Ved begge de reelle intervju tilfellene hadde Ellinor rollen som samtaleleder mens Julia var observatør og noterte underveis. Dette var et bevisst valg med tanke på erfaringene fra pilot intervjuet, samt Julia sine manglende kunnskaper i det norske språket, da hun er svensk. På intervjudagen var vi på plass i lokalet i god tid, for å rigge til stoler på en god måte. Vi tilbøy kaffe og kake mens intervju personene fikk tid til å lese gjennom informasjonsskrivet og å skrive under samtykkeskjemaet. Vi småpratet litt før Ellinor startet med å presentere oss. Denne tilnærmingen stemmer godt overens med Wibeck (2010) sin beskrivelse av hvordan det er samtalelederen sin oppgave å få intervju personene til å kjenne seg avslappet. Videre forklarte Ellinor hvordan intervjuet ville foregå, hva prosjektet handlet om og hvordan materialet skulle bli brukt. Intervju personene fikk mulighet til å stille spørsmål. Anonymiteten i deltakelsen ble poengtert en ekstra gang. Det ble også tydeliggjort at ingen svar eller meninger kunne være feil og at vi var interesserte i alt de ønsket å si, noe som også blir fremhevet i Wibeck (2010) sin forklaring av en god tilnærming til starten av intervjuet.

Ifølge Wibeck (2010) kan det være vanskelig å finne en balanse mellom å oppmuntre deltakerne til å komme med sine meninger og ikke vise for mye medhold. Risikoen om samtaleleder nikker samtykkende, smiler oppmuntrende, eller på annen måte viser medhold med den som snakker, er at de øvrige i gruppen ikke tør å komme med avvikende meninger. Samtalelederen har da dannet en slags norm for hva som er sosialt akseptert i gruppen, hvilket har en hemmende effekt på den fortsatte diskusjonen (Wibeck, 2010). Dette fikk vi erfare i det første intervjuet. Å holde seg nøytral, uten å vise for mye medhold til svarene, var en stor utfordring da Ellinor ønsket å gi intervju personene en komfortabel opplevelse. I det andre intervjuet holdt hun seg mer tilbake da spørsmålene var stilt. Vi opplevde da en bedre diskusjon sammenlignet med det første intervjuet.

Vi valgte å dokumentere intervjuene ved hjelp av lydopptak fordi det åpnet opp for å legge merke til hvordan ting ble sagt, da det ikke var nødvendig å notere alt underveis. I tillegg kunne vi fokusere på å fange opp interessante temaer og meninger som kom frem underveis og eventuelt stille gode oppfølgings spørsmål.

3.3 Analyse av data

Fokusgruppe er ifølge Wibeck (2010) en metode i stadig utvikling. Det finnes ikke noen faste analysemetoder som må brukes. Nøyaktighet, systematisk tilnærming, men også fleksibilitet og fantasi mener Wibeck (2010) er hva som kreves for å analysere et fokusgruppe materiale. Den metoden for analyse som passet best for vårt materiale fant vi frem til underveis mens vi arbeidet med det. Det endte opp med en mellomting mellom meningsanalyse og diskursanalyse (Larsen, 2017). Som Thagaard (2009 ss.30-31, referert i Dalland, 2012) påpeker, overlapper prosessene i kvalitativ forskning hverandre. Dette ble tydelig for oss da vi begynte arbeidet med analysen. Grunnlaget for analysen la vi allerede i utformingen av intervjuguiden.

Wibeck (2010) mener den beste grunnen for en god analyse, og en forutsetning for akademisk forskning, er å transkribere, altså skrive ut samtalen. Det finnes ulike nivåer av nøyaktighet i transkriberingsfasen. Vi valgte et transkriberingsnivå som ligner mest det som Wibeck (2010) omtaler som nivå 2. Her ble alt intervjupersonene sa skrevet ned. Gjentakelser, ufullstendige setninger og liknende, samt alle identifiserbare ord. Dette er en mellomting mellom det enda mer nøyaktige nivå 1, der flere detaljer blir tatt med, medregnet uavsluttede setninger, betonet ord og talehastighet. Og nivå 3, der talespråket blir gjort om til skriftspråk, med fullstendige setninger (Wibeck, 2010). Før en kan starte med analyse og tolkning av data er det viktig å bearbeide datamaterialet. Transkriberingen må forkortes og irrelevante svar må lukes bort (Larsen, 2017). I denne fasen bearbeidet vi vår første transkribering til å bli mer lik nivå 3. Det resulterte i en tekst som var lettere å lese og arbeide videre med.

Dalland (2012) forklarer hvordan en deler inn datamaterialet i ulike kategorier for å komprimere og systematisere materialet i analysefasen. Hvis et svar kan plasseres ved flere kategorier, må det markeres. Dalland (2012) beskriver videre at det er nødvendig å rydde opp i datamaterialet, finne like svar og vurdere tyngden av de ulike svarene. I kategoriseringsprosessen markerte vi innledningsvis det vi så på som viktig. Deretter ble svarene skrevet ut og klippet opp slik at vi kunne plassere utsagnene under riktig kategori. Vi

endte med et stort “kart” med god oversikt over svarene. Da vi la svarene inn i en tabell på dataen ble det enkelt å sortere ut de viktigste med mest tyngde.

Videre i oppgaven bruker vi tallkoder for å skille intervjupersonene fra hverandre. Det første tallet står for hvilket intervju personen er med i, og det andre tallet, for hvem som snakker. For eksempel: intervjuperson 1.5 er fra første intervju og person nummer 5. I resultat- og diskusjonsdelen har vi valgt å følge den nasjonale standard for norskspråklig APA-stil Norsk APA-manual ved direkte sitat av intervjupersonene (Berg, Nierenberg, F. Listhaug, Sletteland, & Østerholt, 2018).

3.4 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet og validitet er to begrep som har hatt stor betydning i arbeidet med denne oppgave. Derfor følger her en forklaring av begrepene, samt en redegjørelse for hvordan vi har ivare tatt dem.

3.4.1 Reliabilitet

Reliabilitet innebærer en nøyaktighet i forskningsprosessen som fører til en pålitelig og troverdig undersøkelse. Dersom flere forskere utfører samme undersøkelse med like resultat, tyder dette på høy reliabilitet (Larsen, 2017). For å sikre en så høy reliabilitet som mulig var vi nøyaktige og systematiske i behandlingen av datamaterialet. Vi var spesielt nøyaktige med å lagre alle originale data i form av lydopptak og første transkribering for å kunne spore tilbake og kontrollere hvem som sa hva. Vi gjorde, som nevnt tidligere, et grundig arbeid med kategorisering og systematisering av alt som ble sagt i intervjuene. Ifølge Wibeck (2010) er ytterligere en tilnærming for å sikre høy reliabilitet, at flere forskere jobber samtidig med bearbeiding av datamaterialet. Vi oppfylte dette kriteriet ved at Ellinor begynte å transkribere intervju 2 mens Julia transkriberte intervju 1. Deretter byttet vi slik at Ellinor bearbeidet intervju 1 og Julia bearbeidet intervju 2. På denne måten fikk vi god oversikt over hele datamaterialet i tillegg til ivaretagelse av reliabiliteten.

3.4.2 Validitet

Validitet betyr at dataen som samles inn er relevant for forskningsprosjektet. For å opprettholde validiteten er det viktig å sørge for at intervjupersonene er relevante kilder, og sørge for at svarene de gir er relevante. Dette påvirkes av intervjuguidens relevans til problemstillingen (Dalland, 2012). For å styrke vår intervjuguide gjennomførte vi et pilotintervju. Der fikk vi kontrollert om intervjuguiden fungerte som tenkt og om intervjupersonene tolket spørsmål og tema på den måten vi ønsket (Krumsvik, 2014). Vi kunne i tillegg spørre intervjupersonene om tilbakemelding på vår rolle som samtaleledere og om hvordan de opplevde intervjuet. I etterkant av pilotintervjuet var det mulighet for å gjøre endringer. En tydelig endring som ble gjort var valget om å ha en bestemt samtaleleder. Vi konkluderte med at det ville bli mest ryddig både for oss og intervjupersonene, å kun ha en som snakker. Ifølge Wibeck (2010) ivaretas både reliabiliteten og validiteten på denne måten. I et intervju, spesielt fokusgruppe intervju, er det mulig å jobbe dynamisk, derfor hadde vi mulighet til å gjøre justeringer underveis og rettlede intervjupersonene i den retningen vi ønsket. På denne måten sørget vi for å få frem relevante svar på lik linje med Larsen (2017) sin beskrivelse av hvordan en kan oppnå høy validitet.

3.5 Etiske vurderinger

Vi utførte kontinuerlig etiske vurderinger gjennom hele oppgaven. I oppstartsfasen av prosjektet ble det avklart at en søknad til Personvernombudet for forskning ved Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD) var nødvendig for å kunne få godkjent bruk av lydopptak til intervjuet i forskningen vår. Slik Dalland (2012) beskriver er en pålagt å søke til NSD ved arbeid med personopplysninger i et prosjekt. I følge NSD (2019) er lydopptak en personvernopplysning og krever derfor en søknad for godkjenning.

For å opprettholde anonymiteten til intervjupersonene valgte vi å nummerere dem med tall og holdt navneliste separat fra numrene slik det står beskrevet i Dalland (2012).

Intervjupersonene fikk et informasjonsskriv i forkant av intervjuet med beskrivelse av prosjektet vårt og deres rettigheter. Vi poengterte deres mulighet for å trekke seg fra prosjektet når som helst, også etter underskrift av samtykkeskjema. Det Personvernombudet mener er viktigst er å informere godt om alle aspekter av prosjektet (Dalland, 2012). Dette

gjorde vi både muntlig og skriftlig gjennom informasjonsskrivet. Samtykkeskjemaet ble vedlagt informasjonsskrivet som et skriftlig samtykke og en garanti for oss dersom det skulle oppstå tvil eller uenigheter (Dalland, 2012). Se vedlegg 7.2 for informasjonsskriv og samtykkeskjema.

4.0 Resultat og diskusjon

I dette kapittelet vil vi presentere resultatet fra intervjuene og diskutere funnene opp mot relevant teori. Vi diskuterer innledningsvis resultatene som beskriver intervjupersonens generelle holdninger til miljøvennlig friluftsliv. Holdningene diskuteres i et økofilosofisk perspektiv og blir brukt som utgangspunkt for å forstå hvordan intervjupersonene oppfatter Miljøvettreglene.

4.1 Miljøvennlig friluftsliv

Begrepet miljøvennlig friluftsliv er relevant for oppgaven da vi tror intervjupersonenes forståelse av begrepet kan påvirke hvordan de oppfatter Miljøvettreglene. Som nevnt i teorikapittelet kan begrepet forstås ved at friluftslivet er miljøvennlig i seg selv, men miljøvennlig friluftsliv henger ikke nødvendigvis sammen med en miljøvennlig livsstil (Høyem, 2008).

Det første som dukker opp når vi stiller spørsmålet om begrepet miljøvennlig friluftsliv, er “sporløs ferdsel”. Dette uttrykket nevnes i begge intervjuene av flere intervjupersoner.

Videre diskuteres problematikken rundt reising knyttet til friluftslivsaktiviteter.

Intervjuperson 1.5 har et ønske om å være mer miljøvennlig i sin utøvelse av friluftsliv, men sier samtidig: “Jeg er ikke klar for å gi slipp på gode opplevelser ... jeg har drømt om å reise til Lofoten lenge...”. Det diskuteres også rundt temaet forbruk. Intervjuperson 2.1 mener hens friluftslivsmiljø har et akseptabelt nivå når det kommer til forbruk. Hen mener også det er greit å eie mange jakker så lenge man er bevisst på det og kanskje kutter ned flyreiser og kjøtt.

Intervjupersonene nevner både sporløs ferdsel, reise og forbruk, noe som samsvarer med flere av Miljøvettreglene (Den Norske Turistforening, 2016). For eksempel: “*Vær rustet mot*

uventet søppel”, *“Reis mindre, opplev mer”* og *“Fiks alt, alltid”*. Det mener vi viser til en generell bevissthet rundt miljøvennlig friluftsliv.

Senere i diskusjonen rundt miljøvennlig friluftsliv, uttrykker intervjuperson 1.7 en refleksjon: “Tenker at friluftsliv bør jo i utgangspunktet være miljøvennlig, altså at det allerede er det...” Intervjupersonens tanke stemmer overens med Høyem (2008) sitt spørsmål om friluftslivet virkelig er miljøvennlig i seg selv. Intervjupersonen hevder det er en forskjell på hva friluftsliv er og hva det burde være. Denne refleksjonen mener vi kan tyde på en mer natursentrert holdning til begrepet friluftsliv, dersom intervjupersonen likestiller friluftsliv med naturen og naturens egenverdi. Samtidig kan utsagnet tolkes som menneskesentrert dersom intervjupersonen ser på friluftsliv og natur utelukkende som nytteverdi for oss mennesker. På bakgrunn av disse tolkningene stiller vi oss spørsmålet om hvilket filosofisk perspektiv intervjupersonenes holdninger går ut fra. Vi trekker paralleller til økofilosofiens to retninger, den grunne og den dype tilnærmingen (Synnevåg & Solheim, 2011).

Intervjuperson 1.7 sier videre: “For de fleste er det helt greit å være miljøvennlig og bærekraftige så lenge de har det komfortabelt”. Flere utsagn i intervjuene understøtter denne påstanden. Intervjuperson 1.1 spekulerer: “...komfort når gir man slipp den...for hva er prisen av det å være miljøvennlig...?”. Intervjupersonene ser på det å være miljøvennlig som bra, men det skal ikke gå utover dem selv. Vi tolker deres syn som at det å være miljøvennlig må være praktisk enkelt for å bli prioritert, ellers er det ingen grunn til å være miljøvennlig. Vi sammenligner intervjupersonenes bruk av ordet komfort med Aall et al. (2011) sin bruk av uttrykket praktisk enkelt, i beskrivelsen av utviklingen av det norske idealet i friluftsliv. Dette kan ses på som en menneskesentrert holdning i likhet med det grunne økofilosofiske perspektivet.

4.2 Friluftslivsparadokset

Slik Magnussen & Vold (2018) legger det frem, kan det være enkelt for friluftslivsinteresserte å se på seg selv som miljøvennlig, fordi en driver med friluftsliv, men ser bort fra delen med friluftslivet som ikke er like miljøvennlig. Gjennom samtalen i intervjuene får vi inntrykk av at intervjupersonene eksemplifiserer denne påstanden. Intervjuperson 2.1 uttrykker; så lenge man er veldig bevisst på å ikke fly, så er det greit å ha

høyt forbruk på klær. 2.2 støtter opp under dette: “Det kan jo være han har ti jakker, men de har jo sitt eget formål...” og mener så lenge det er et formål med utstyret, er det lov å ha det.

Vi tolker dette resultatet som et tydelig paradoks. Forskningen viser til bruk av stadig flere “ting” i utøvelsen av friluftsliv, som en av grunnene til økt energiforbruk de siste ti årene (Aall et al., 2011). Dette kan tenkes å bli bekreftet av intervjupersonene, ved at de presiserer at utstyr og klær er greit så lenge det har et formål. Holdningene deres kan i dette tilfellet ses på som splittede. Med en bevissthet om at flyreiser ikke er miljøvennlig på den ene siden, men med en aksept for å ha høyt forbruk av utstyr og klær på den andre siden.

Diskusjonen hadde en noe annen vinkling i det første intervjuet der intervjuperson 1.1 mener: “Jeg tror det har blitt kulere å være bærekraftig”. 1.2 svarer: “Man er bevisst på en måte, men så på den andre måten så er man ikke bevisst nok til å kanskje ikke kjøpe den nye jakken. Man har ikke lyst å gi slipp på sånne ting”. Hen fortsetter argumentet med å si “Det går litt sånn motsetning da...” og bekrefter dermed et paradoks.

Holdningen til 1.2 kan ses i sammenheng med den grunne økologiske tilnærmingen parallelt med friluftslivsparadokset. Personen forteller hvordan man er bevisst, men ønsker ikke gi slipp på “sånne ting” som jakken, i likhet med grunnøkologien, der en ønsker å ta vare på naturen såfremt det gagnar en selv (Synnevåg & Solheim, 2011). Diskusjonen kan tolkes ulikt. Ettersom intervjupersonene reflekterer rundt friluftslivets miljøpåvirkning og sin egen rolle i det, kan det tenkes at de likevel har en mer natursentrert holdning i likhet med det dype økofilosofiske perspektivet.

4.3 Naturtilknytning

Naturtilknytning kan defineres som en følelse av samhörighet med naturen. Nyere forskning viser det finnes en sammenheng mellom naturtilknytning og miljøvennlig atferd (Nisbet, Zelenski, & Murphy, 2009). Det er av interesse å finne ut i hvilken grad våre intervjupersoner føler naturtilknytning da det kan finnes en sammenheng til miljøvennlig friluftsliv. Holdningene til miljøvennlig friluftsliv kan i neste rekke ha betydning da vi diskuterer intervjupersonenes oppfatning av Miljøvettreglene.

I sammenheng med spørsmålet om hvordan holdningene til miljøvennlig friluftsliv ser ut i intervjupersonens egen sosiale omgangskrets, kommer perspektivet med naturtilknytning opp spontant i et av intervjuene. Intervjuperson 2.1 poengterer friluftslivets potensiale til å gjøre folk mer miljøbevisste og mener friluftsliv har positiv påvirkning på folk. Hen hevder det å være ute i naturen bidrar til at vi setter pris på den og øker motivasjon til å ta vare på den. Intervjuperson 2.4 er enig med 2.1 og beskriver det: “Når folk kommer seg ut og ser greit, dette, det er det vi har, dette er jo fantastisk flott... så må vi jo gjøre noen endringer sånn at; dette bevarer vi”. Nisbet et al. (2009) hevder miljøvennlig atferd kan komme av friluftsliv og opplevelser i naturen. Denne teorien understøtter påstandene ovenfor.

2.1 Forklarer videre hvordan friluftslivsmiljøet kan organisere seg for å ta vare på naturen og gir eksempel på elvepadleres felles engasjement rundt miljøvern og naturvern ved utbygging av dammer. Magnussen og Vold (2018) beskriver det som en forutsetning for miljøbevissthet å føle gruppetilhørighet. Dermed kan det tenkes at intervjupersonen sikter til denne gruppetilhørigheten i eksemplet.

Ut fra samtalen tolker vi en generell bevissthet rundt naturtilknytning hos noen av intervjupersonene, men vi innser samtidig hvor lite personlige uttalelsene er. Dette kan grunnes i utformingen av intervjuguiden, da ingen av spørsmålene berørte naturtilknytning direkte. Vi ser en mangel på tilstrekkelig informasjon til å si noe om intervjupersonenes personlige naturtilknytning. Av ovenstående utsagn kommer det likevel frem at intervjupersonene har en positiv holdning til naturtilknytning og dens mulighet til å påvirke holdninger. På bakgrunn av dette kan det tenkes at de også har en form for personlig naturtilknytning lik den de beskriver.

Oppsummert så langt i resultat- og diskusjonsdelen viser intervjupersonene en bevissthet til friluftsliv og dets påvirkning på miljø og natur. I et økofilosofisk perspektiv utstråles både det grunne og dype synet. Holdningene deres tolkes i hovedsak som menneskesentrert, men vi ser også en antydning til et mer natursentrert syn. Intervjupersonene viser en forståelse rundt det vi kaller friluftslivsparadokset, men det kommer også frem en splittet holdning til det. De miljøvennlige holdningene blir ikke prioritert høyest, men vi oppfatter likevel intervjupersonene som enige om at en holdningsendring må til. Når det kommer til naturtilknytning forstår intervjupersonene betydningen av begrepet, men vi mangler

tilstrekkelig informasjon for å kunne tolke deres personlige følelse av samhörighet med naturen.

4.4 Hva påvirker holdninger?

Vi er interessert i å vite mer om hvordan holdninger kan endres og spesielt hva som påvirker holdninger innafor temaet miljøvennlig friluftsliv. Vi oppfatter intervjupersonene som enige i at en holdningsendring må til for å gjøre friluftslivet mer miljøvennlig.

Hernes (2012) påstår endringer av bestemte holdninger krever stor innsats og tar tid. I det andre intervjuet diskuteres det nettopp hvor vanskelig det vil være å endre holdninger.

Intervjuperson 2.2 legger frem et eksempel fra forsvaret der hen beskriver hvor enkelt det er å trene seg til en god form, men vanskelig å endre en holdning. 2.4 forteller: “Man er nødt til å aktivt jobbe med det på egenhånd, man må ta et eget initiativ på det, for ellers er det ikke noe vits”. Med tanke på hvordan intervjupersonene fremstiller vanskeligheten av en holdningsendring ser vi at deres resonnement samsvarer med Hernes (2012) sin påstand.

I det første intervjuet sier 1.7: “Jeg tenker at i forhold til de Miljøvettregler og miljøholdninger, så må det komme fra de unge, for de voksne, fra meg og oppover, er nok litt innkjørt i sånn som det alltid har vært...”. Flere intervjupersoner støtter opp under dette og de konkluderer; dersom en holdningsendring skal skje, vil de unge være mest mottakelige.

Vi kobler intervjupersonenes resonement opp mot Hernes (2012) teori som omhandler hvordan det tar tid å forme holdninger. Det kan tenkes at de sosiale normene og holdningene blant unge ikke nødvendigvis er like fastsatt som hos den eldre generasjonen, fordi unge ikke har hatt like mye tid til å formes. Denne tankegangen bekrefter i tillegg vårt argument for utvalget til intervjuene, der vi valgte studenter med friluftsliv interesse.

Som svar på spørsmålet om hva som skal til for en endring av personlige holdninger, mener flere av intervjupersonene venner og familie påvirker holdningene deres mest. 1.7 er overbevist om at familie påvirker og trekker frem oppveksten som et viktig grunnlag for holdningene hans. 1.1 støtter opp under dette, men mener også: “Småting mellom venner har veldig mye å si”. I diskusjonen fremkommer ulike meninger om hva som påvirker mest.

Intervjuperson 1.6 er mener det er uunngåelig å ikke bli påvirket av media. 1.3 viser enighet og sier: “Jeg tror jeg blir veldig påvirket av media egentlig, av instagram og sånn...”.

Hernes (2012) omtaler naturen og sosiale relasjoner som sterkt knyttet til hverandre, og mener det er enklere å endre sitt syn på verden hvis ens venner ser den på samme måte. Dermed kan det tenkes at familie og venners holdninger til naturen påvirker individet, slik flere av intervjupersonene påpeker. Gruppetilhørighet som en forutsetning for naturtilknytning slik Magnussen og Vold (2018) beskriver, poengteres her enda en gang. Hvis sosiale medier forstås som en form for sosial relasjon kan teorien til Hernes (2012) i tillegg appliseres til medias påvirkning til holdninger, slik intervjupersonene 1.3 og 1.6 uttaler.

Når det kommer til medias påvirkning, kan en trekke inn en uttalelse om hvordan markedskrefter drar i ulike retninger, og hvordan en kan føle seg lurt av reklame til å tro at produkter er miljøvennlige. Intervjuperson 1.7 sier “...er jo lett å bli dratt litt i alle retninger fordi at de skal tjene penger, men miljøet skal bli bevart“. Hen tydeliggjør at det reklameres for bærekraftig produksjon, men også at det trengs en jakke til enhver anledning for å opprettholde salg. Enda en gang belyses her friluftslivsparadokset, men denne gangen med en vinkling mot markedet og dets påvirkning på individet.

I et av intervjuene legger intervjuperson 2.1 skylden på samfunnet, ikke enkelt personen og ser på økonomien i det store bildet som hovedproblemet til økt forbruk. Dette leder diskusjonen videre inn på samfunn og individ. 2.1 sier: “Men samtidig så er jo ikke det den vanlige person sin feil. Det er jo et enormt samfunnsproblem i hvordan heile økonomien er rigga opp og sånn som det der”. Hen synes forbruker ansvar er feil fokus og mener det trengs en bedre politisk organisering fremfor små individuelle valg for å motvirke friluftslivets negative miljøpåvirkning. Intervjuperson 2.4 er delvis uenig og mener individets valg har betydning så lenge det finnes miljøvennlige alternativer. Hen mener altså forbruker ansvar er viktig, men er enig i at det må til noen form av politisk organisering. Vi mener diskusjonen er et spennende resultat, men velger å ikke gå dypere inn på temaet samfunn og individ i dette prosjektet. Vinklingen kan være interessant for videre forskning.

Oppsummert mener intervjupersonene det generelt er vanskelig å endre holdninger. De hevder det er de unge som er mest mottakelige for påvirkning og holdningsendring. De tre tingene vi oppfatter påvirker intervjupersonene mest er familie, venner og media, men her har intervjupersonene selv ulike meninger om hvilken av disse som veier tyngst.

Friluftslivsparadokset blir ytterligere en gang tatt opp i form av markedskrefter, miljøvennlige valg og forbruker ansvar.

4.5 Miljøvettreglene

Med første øyekast er intervjupersonene positive til Miljøvettreglene. Enkelte av dem poengterer reglene som gode og mener de kan påvirke holdninger. For de fleste er reglene som helhet ukjent, men innholdet er kjent. Noen mener reglene ikke er markedsført godt nok, og tenker det er opp til folk selv å legge merke til dem.

I sammenheng med spørsmålet om Miljøvettreglene, presenterer vi en sammenligning med Fjellvettreglene. I det første intervjuet kommer denne lignelsen frem spontant: “Syns jo de er gjenkjennelig som turistforeningen sitt da, i forhold til Fjellvettreglene...”. Dette samsvarer med teorien til Lem et al. (2019) som beskriver Fjellvettreglene som allment kjent hos det norske folk. Vi får gjennom sitatene ovenfor en oppfattelse av at intervjupersonenes har evne til å reflektere rundt Miljøvettreglene som helhet.

Flere av intervjupersonene er positive til Miljøvettreglenes mulighet til å påvirke friluftsfolkets holdninger. 1.7: “Jeg tror absolutt at det er en fremtid for Miljøvettregler”. Enkelte mener det kan bidra til økt bevissthet, men kanskje ikke fikse alt. Intervjuperson 1.2 mener: “Hvis det blir like kjent som Fjellvettreglene så tror jeg kanskje det gjør fler bevisst...”. Oppfattelsen av Miljøvettreglene virker positiv, men intervjupersonene er samtidig noe tvilende, og overbevist om at det må til en bedre markedsføring. Som et eksempel på dette uttrykker intervjuperson 1.7: “Altså når Fjellvettreglene var endret så var de jo mer ute til folk”.

I det andre intervjuet diskuteres Fjellvettreglene og Miljøvettreglene som generelle holdninger. Denne diskusjon oppstår når sammenligningen mellom Fjellvettreglene og Miljøvettreglene presenteres av samtalelederen. Intervjuperson 2.1 uttrykker:

...poenget er det at Fjellvettreglene er en holdning du har i forhold til sikkerhet og beslutninger du tar i fjellet...og dette er på en måte det samme...det skal være en holdning du har i forhold til valgene du tar i forhold til klimapåvirkninger.

Flere av intervjupersonene støtter opp under dette utsagn. Intervjupersonene hevder altså poenget med Miljøvettreglene, på samme måte som Fjellvettreglene, skal være en holdning til valg. Når det gjelder Fjellvettreglene; valg i forhold til sikkerhet. Når det gjelder Miljøvettreglene; valg i forhold til klimapåvirkninger.

Ut fra denne diskusjonen trekker vi paralleller til Lem et al. (2019) sin litteratur som beskriver den historiske utviklingen av Fjellvettreglene. Med begreper som “tur etter evne” og “fjellvett” dannes holdningene til sikkerhet i friluftsliv hos det norske folk (Horgen et al., 2016). Intervjupersonenes resonement leder oss inn på en tanke om at Miljøvettreglene, på lik linje med Fjellvettreglene, skulle kunne få en lignende påvirkning på det norske folk i fremtiden. Det viser i tillegg et bredere perspektiv på Miljøvettreglenes betydning. Intervjupersonene viser til en måte å se på Miljøvettreglene, ikke som en liste med regler, men som en samlet holdningskampanje. Det understøttes av Horgen (2016) sin beskrivelse av Fjellvettreglenes hensikt, samt bakgrunnen til Miljøvettreglene som Oliversen (2016) presenterer.

Intervjupersonene 2.4 og 2.1 er enige i Miljøvettreglenes overførbarhet til andre områder. De gir uttrykk for en måte å se på reglene som holdninger, ikke bare til friluftslivet, men til hele livet, og tror de kan utgjøre en forskjell. 2.1 beskriver det med disse ordene:

Jeg tror ikke nødvendigvis det at det er holdningene bare innenfor friluftsliv er noe som kommer til å redde klimakrisen, men hvis folk kan ta disse holdningene og bruke det til andre ting i livet sitt som f.eks. hvis de skal kjøpe seg en ny bil eller hva de mener om en klimapolitisk sak eller noe, så tror jeg dette her absolutt kan hjelpe.

Vi gjenkjenner i dette sitatet Bentsen et al. (2009) sin teori om at friluftslivet holder en kraft som kan påvirke samfunnets generelle utvikling. I neste rekke kan dette støttes opp mot

Tordsson (2010) sin teori om at friluftslivet speiler samfunnet. Dette mener vi er ytterligere et interessant resultat ettersom det viser til intervjupersonenes forståelse og evne til å se Miljøvettreglene i et større perspektiv.

Oppsummert er intervjupersonene generelt positive til Miljøvettreglene. De fleste har ikke sett Miljøvettreglene tidligere, men kjenner derimot til Fjellvettreglene som konsept.

Intervjupersonene viser evne til å reflektere rundt Miljøvettreglene sammenlignet med Fjellvettreglene, men er enige om at de trenger en bedre markedsføring for å nå ut. Poenget med reglene blir oppfattet som en holdningskampanje, noe som stemmer godt overens med formålet. Et av de viktigste funnene er kanskje intervjupersonenes tolkning av reglene som overførbare til andre aspekter av livet og evne til å se Miljøvettreglene i et større perspektiv.

Det viste seg at den største delen av resultatet gjaldt de generelle holdningene til miljøvennlig friluftsliv. Grunnen til dette kan være at Miljøvettreglene som konsept var nytt for de fleste av intervjupersonene. Samtidig viste de kjennskap til innholdet i Miljøvettreglene i diskusjonen om miljøvennlig friluftsliv, derfor ble denne delen av oppgaven større enn forventet.

5.0 Oppsummering og konklusjon

I dette prosjektet har vi sett på hvordan friluftslivsinteresserte studenter oppfatter Miljøvettreglene som helhet. Gjennom en bred inngang dannet vi et overblikk over intervjupersonenes generelle holdninger til miljøvennlig friluftsliv. Vi fikk inntrykk av at disse holdningene var paradoksale og utgikk i hovedsak fra et menneskesentrert perspektiv. Intervjupersonene ble oppfattet som reflekterte og enige om at en holdningsendring må til.

Videre valgte vi å gå dypere inn på resultatene fra diskusjonene rundt holdningsendringer, hvor det viste seg at intervjupersonene oppfattet holdninger som vanskelig å endre på, men unge som mest mottakelige for en slik endring. Sosiale relasjoner og gruppetilhørighet viste seg å ha stor betydning for naturtilknytning og endring av holdninger. I forbindelse med dette, ledet diskusjonen inn på samfunnets påvirkning på individet i et friluftslivsperspektiv. I resultatet ser vi at dette perspektivet går igjen i flere av diskusjonene.

Flesteparten av intervjupersonene hadde ikke sett Miljøvettreglene tidligere, men var positive til de. De kjente derimot til Fjellvettreglene som konsept og viste evne til å reflektere rundt Miljøvettreglene sammenlignet med Fjellvettreglene. Poenget med reglene ble oppfattet som en holdningskampanje, noe som stemmer godt overens med formålet, men intervjupersonene var enige om dens behov for bedre markedsføring. Et av de viktigste funnene er intervjupersonenes tolkning av reglene som overførbare til andre aspekter av livet og evne til å se Miljøvettreglene i et større perspektiv.

Med største sannsynlighet finnes det en kobling mellom holdninger og atferd. Litteraturen vi støter på i prosjektet påviser dette, men gir også uttrykk for en uklarhet i hvordan det henger sammen. Dette mener vi er et interessant tema å forske videre på, spesielt innenfor temaet miljøvennlig friluftsliv. Vi ser i tillegg en mulighet for videre forskning på Miljøvettreglene og deres betydning i forhold til atferdsendring. En ytterligere vinkling som kunne vært spennende å forske videre på er tematikken rundt samfunn, individ og politikk i forbindelse med klimaendringer.

6.0 Litteraturliste

- Bentsen, Peter., Andkjær, Søren., & Ejbye-Ernst, Niels. (2009). *Friluftsliv: Natur, samfund og pædagogik*. København: Munksgaard.
- Berg, L., Nierenberg, E., F. Listhaug, K., Sletteland, K., & Østerholt, K. (2018). *Norsk APA-manual. En nasjonal standard for norskspråklig APA-stil*. Hentet fra <https://www.unit.no/sites/default/files/media/filer/2019/01/APA-norsk.pdf>
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (5. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Den Norske Turistforening. (2016). Miljøvettreglene. Hentet 29. august 2019, fra <https://www.dnt.no/miljovettreglene/>
- Haukeland, P. I. (2019). *Friluftsliv, Miljø | Friluftsliv er en av klimaverstingene*. Hentet fra <https://www.nettavisen.no/nyheter/friluftsliv-er-en-av-klimaverstingene/3423695105.html>
- Hernes, G. (2012). *Hot topic--cold comfort: Climate change and attitude change*.
- Hille, J., Aall, C., & Klepp, I. G. (2007). *Miljøbelastninger fra norsk fritidsforbruk – en kartlegging* (s. 220).
- Horgen, A., Fasting, M. L., Magnussen, L. I., Lundhaug, T., Østrem, K., & Forum for friluftslivsfag i høyere utdanning. (2016). *Ute!: Friluftsliv: Pedagogiske, historiske og sosiologiske perspektiver*. Bergen: Fagbokforl.
- Høyem, J. (2008). Miljøvennlig friluftsliv. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 49(04), 629–636.
- Karoliussen, T. (2017, oktober 20). Friluftsparadokset—Vi ødelegger naturen jo mer vi bruker den. Hentet 28. oktober 2019, fra Infinitum Movement website:

<https://infinitemovement.no/friluftsparadokset/>

Krumsvik, R. J. (2014). *Forskningsdesign og kvalitativ metode: Ei innføring*. Bergen:

Fagbokforl.

Larsen, A. K. (2017). *En enklere metode: Veiledning i samfunnsvitenskapelig*

forskningsmetode (2. utg.). Bergen: Fagbokforl.

Lem, G. H., Waaler, R., & Larsen, A. (2019). Fjellvettreglene. I *Store norske leksikon*. Hentet

fra <http://snl.no/fjellvettreglene>

Levine, A. S., & Kline, R. (2017). A new approach for evaluating climate change

communication. *Climatic Change*, 142(1), 301–309.

<https://doi.org/10.1007/s10584-017-1952-x>

Magnussen, L. I., & Vold, T. (2018). *Friluftsliv og guiding i natur: Teori og praksis*. Oslo:

Universitetsforl.

Miljødepartementet, K. (2016). *Meld. St. 18 (2015–2016)* [Stortingsmelding]. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-18-20152016/id2479100/>

Nisbet, E. K., Zelenski, J. M., & Murphy, S. A. (2009a). The Nature Relatedness Scale:

Linking Individuals' Connection With Nature to Environmental Concern and

Behavior. *Environment and Behavior*, 41(5), 715–740.

<https://doi.org/10.1177/0013916508318748>

Norsk Samfunnsvitenskapelige Datatjeneste. (2019). Vanlige spørsmål. Hentet 26. november

2019, fra <https://nsd.no/personvernombud/hjelp/>

Oliversen, C. (2016, mai 24). Nå kommer miljøvettreglene | AKTUELT.

UTEMAGASINET.NO. Hentet fra

<https://www.utemagasinet.no/aktuelt/dnt-ung-lanserer-miljoevettreglene>

Synnevåg, V.-R., & Solheim, R. E. (Red.). (2011). *Framtidsfrø: Spirer til en bedre verden*.

Tingvoll: Abrakadabra.

Tordsson, B. (2010). *Friluftsliv, kultur og samfunn*. Kristiansand: Høyskoleforl.

Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper: Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod* (2. [korrigerate] uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Aall, C., Klepp, I. G., Engeset, A. B., Skuland, S. E., & Støa, E. (2011). Leisure and sustainable development in Norway: Part of the solution and the problem. *Leisure Studies*, 30(4), 453–476. <https://doi.org/10.1080/02614367.2011.589863>

7.0 Vedlegg

7.1 Intervjuguide

Formålet med intervjuet er å få informasjon om oppfattelse av Miljøvettreglene som helhet, hos friluftslivsinteresserte studenter.

Velkommen til fokusgruppeintervju om bærekraftig friluftsliv og takk for at dere ville komme!

Til å begynne med vil vi bare kort presentere oss igjen. Vi heter Ellinor og Julia og går tredje året på Friluftsliv. Nå er vi i ferd med å skrive bachelor rundt temaet Bærekraftig friluftsliv og det er, som dere sikkert kjenner til, derfor dere er her idag. Vi vil også si at vi ikke er ute etter å bedømme eller vurdere det som dere sier uten hellre forstå. Dere kan ikke si noe feil!

Intervjuet kommer å gå til så her: Vi stiller noen åpne spørsmål eller legger frem ulike tema som vi vil dere skal diskutere rundt. Dere snakker fritt med hverandre å diskuterer erfaringer, synspunkter og holdninger. Vi forventer at intervjuet tar ca 1 time. Hvis noe er uklart underveis går det selvfølgelig fint å spørre! Vi kommer til å ta lydopptak under hele intervjuet som senere transkriberes til tekst og slettes når prosjektet er avsluttet. Ellinor kommer til å snakke og Julia tar notater underveis.

Har dere noen spørsmål?

Da begynner vi!

1. Hva er friluftsliv for deg?
2. Hva tenker dere når dere hører ordet miljøvennlig friluftsliv?
 - Hvordan forstår dere begrepet?
 - Hva betyr det for dere?
3. Friluftslivsparadokset: Friluftslivsinteresserte liker å være i naturen og få gode opplevelser men det er et paradoks at reiser og høyt forbruk av utstyr og klær ødelegger naturen. ***Et av de mest paradoksale eksemplene handler om turister som reiser til Svalbard i håp om å få se isbjørn før det er for sent.*** Hva tenker dere om dette?
4. Hva skal/skulle til for at dere skal endre deres holdninger?
 - Gjennom film? Venner/familie? Kjendiser? Aktivister? Direktemøter med natur?
5. Hva skal til for at friluftslivsfolket som sosial gruppe skal endre sine holdninger?
Hvilke holdninger til miljøvennlig friluftsliv har deres omgangskrets?
 - Hva skal til for at de skal endres?
 - Har de endrets i det siste?
 - Hva gjorde at de endret seg ?
6. Miljøvettreglene - kjennskap?
 - Hvordan tolker dere disse reglene som helhet? *Forståelse, dess betydning,*
 - Hva syns ni om formatet? - Hva syns ni om utformingen?
 - Hva tror ni de har før betydning?
7. Sammenlikne med Fjellvettreglene
 - Hva skal til for å gjøre de like allmenn kjent?
8. Kan Miljøvettreglene endre friluftsfolkets holdninger til friluftsliv?
9. Oppsummering
10. Er det noe mer dere vil tillegge?

Tusen takk for at dere ville være med!

7.2 Informasjonsskriv og samtykkeskjema

7.2.1 Informasjonsskriv

Vi tar utgangspunkt i NSD sin veiledende mal for informasjonsskriv da vi lager vårt informasjonsskriv til informantene som deltaker i vårt studie (NSD, 2018). På denne måten vil vi sikre at de forskningsetiske prinsippene blir ivaretatt (De nasjonale forskningsetiske kommiteene, 2016)

Vil du delta i forskningsprosjektet

” Unge friluftslivsinteressertes oppfattelse av miljøvettreglene”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å *undersøke unge friluftslivs-interessertes oppfattelse av Miljøvettreglene*. I dette skrevet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette studiet er vår Bacheloravhandling på Høgskolen på Vestlandet, Sogndal. Formålet med studiet er å øke kjennskapen om hvordan unges atferd og syn på friluftsliv ser ut i et bærekraft/miljøperspektiv i dag. Vi vil undersøke hvordan oppfattelsen av DNT sine miljøvettregler ser ut blant unge friluftslivs interesserte. Vi velger å ta utgangspunkt i de relativt ny lanserte Miljøvettreglene dersom de på en oversiktlig måte omhandler noen punkt som vi syns på en god måte konkretiserer det vi vil få svar på.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskolen på Vestlandet, avdeling for lærerutdanning og idrett, Sogndal er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi spør første års studenter på B1 her på Høgskolen på Vestlandet avdeling Sogndal om å delta i vårt studie fordi vi tror at det treffer målgruppen vi er interesserte i å undersøke; det vil si unge som er interesserte i friluftsliv.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltakelsen i studiet innebærer at du stiller til gruppeintervju sammen med 5 andre deltakere ved et tilfelle. Her vil vi stille ulike spørsmål som dere som gruppe skal diskutere og samtale rundt. Intervjuet vil ta ca. 1 time. Det vil ikke skje noen innsamlinger av opplysninger om deg utenom dette tilfelle. Vi kommer til å holde to gruppeintervjuer med samme struktur og formål der du vil delta i en av disse gruppene.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert.

Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil kun bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Det vil kun være oss forsknings studenter som har tilgang til opplysningene om deg. Navn og kontaktopplysninger vil oppbevares i et annet dokument enn det som publiseres. Ingen av deltakerne vil kunne gjenkjennes i en eventuell publikasjon. Studiet skal etter planen avsluttes 13.12.2019. Da vil alle opptak og personopplysninger slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i data materialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *Høgskolen på Vestlandet, avdeling Sogndal* har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- *Håvard Grøteide ved Høgskolen på Vestlandet, avdeling Sogndal* .
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på e-post (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen,
Prosjektansvarlige,
Ellinor Aanesland og Julia Levin

7.2.2 Samtykkeskjema

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Unge friluftslivsinteressertes oppfattelse av Miljøvettreglene*» og samtykker til å delta i studien i form av en gruppeintervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 13.12.2019.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)